

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 17 mars 2009

Mål nr

Ö 4870-06

PARTER

1. MLD

Ombud: Advokat CJV och jur.kand. JVP

2. Folksam Ömsesidig Sakförsäkring, 502006-1619

Bohusgatan 14

106 60 Stockholm

Ombud: Försäkringsjurist ES

SAKEN

Skadestånd

BESLUT OM HÄNSKJUTANDE ENLIGT 56 KAP. 13 §

RÄTTEGÅNGSBALKEN

Stockholms tingsrätts beslut den 6 december 2006 i mål T 17621-05

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att det hjärtstillestånd som MLD drabbades av den 13 augusti 2000 och följderna av detta inte har någon inverkan på Folksams skyldighet att på grund av trafikolyckan år 1992 betala trafikskadeersättning till henne för inkomstförlust och pensionsförlust.

BAKGRUND

MLD skadades vid en trafikolycka den 20 juni 1992. På grund av de personskador hon då ådrog sig blev hon helt arbetsoförmögen. Fordonet hon färdades i vid olyckstillfället var trafikförsäkrat hos Folksam Ömsesidig Sakförsäkring. Folksam har reglerat skadan genom att betala ut trafikskadeersättning för bl.a. inkomstförlust. Skadan är ännu inte slutreglerad.

Den 13 augusti 2000 drabbades MLD plötsligt av ett hjärtstillestånd. Detta medförde nya personskador som i sig var tillräckliga för att också orsaka hel arbetsoförmåga. Efter hjärtstilleståndet slutade Folksam att betala ersättning för inkomstförlust. Ingen av parterna gör gällande att det skulle finnas något samband mellan trafikolyckan år 1992 och hjärtstilleståndet år 2000.

MLD har väckt talan vid tingsrätten och yrkat att tingsrätten skall förplikta Folksam att till henne utge ersättning för inkomstförlust och pensionsförlust även fortsättningsvis. Till grund för käromålet har hon anfört att hennes skador till följd av trafikolyckan år 1992, vilka oberoende av hjärtstilleståndet år 2000 och dess följder har medfört en hundra procentig arbetsoförmåga och därmed en ekonomisk förlust, alltjämt är ersättningsgilla

genom det vid skadetillfället år 1992 gällande trafikförsäkringsavtalet med Folksam.

Folksam har bestritt käromålet och som grund härför åberopat att MLD inte är berättigad till trafikskadeersättning för inkomstförlust och pensionsförlust efter det att hjärtstilleståndet inträffat eftersom hon därefter, även om personskadan i följd av trafik inte hade inträffat, ändå skulle ha varit helt arbetsförmögen till följd av hjärtstilleståndet och inkomstförlust och pensionsförlust då skulle ha uppstått i alla fall.

Genom beslut den 6 december 2006 har tingsrätten, med stöd av 56 kap. 13 § rättegångsbalken, till Högsta domstolen hänskjutit frågan vilken inverkan hjärtstilleståndet den 13 augusti 2000 och dess följder har på Folksams skyldighet att, på grund av trafikolyckan år 1992, till MLD från nämnda dag utge trafikskadeersättning för inkomstförlust och pensionsförlust – när de båda händelserna saknar samband med varandra och var för sig utgör en tillräcklig betingelse för total arbetsförmåga.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd.

Parterna har i Högsta domstolen framfört synpunkter beträffande den fråga som Högsta domstolen skall besvara. De har därvid åberopat rättsutlåtanden, MLD av professor emeritus B W.D och Folksam av professor MR.

Sveriges Försäkringsförbund har avgett yttrande.

SKÄL

Parterna är överens om att MLD vid trafikolyckan år 1992 ådrog sig personskador som medförde hel arbetsoförmåga. Folksam har medgett att hon har rätt till trafikskadeersättning för sina skador ur den trafikförsäkring som Folksam har meddelat. Bolaget har också betalat viss ersättning till MLD, bl.a. för inkomstförlust.

Vidare är parterna överens om att den sjukdom som MLD drabbades av den 13 augusti 2000 inte hade samband med trafikolyckan och att sjukdomen, om hon inte redan hade varit arbetsoförmögen, i sig skulle ha medfört hel arbetsoförmåga.

I enlighet med parternas ståndpunkter är det en utgångspunkt i målet att Folksam har skyldighet att betala trafikskadeersättning till MLD. Tvisten gäller hur stor ersättning Folksam skall betala för inkomstförlust och pensionsförlust. Genom den hänskjutna frågan vill tingsrätten få veta om – och i så fall hur – den hjärtsjukdom som MLD har drabbats av skall beaktas när tingsrätten bestämmer ersättningen för inkomstförlust och pensionsförlust till följd av trafikolyckan.

Enligt 9 § trafikskadelagen (1975:1410) tillämpas 5 kap. skadeståndslagen (1972:207) i fråga om trafikskadeersättning. I 5 kap. skadeståndslagen finns regler om skadeståndets bestämmande. Enligt 1 § första stycket omfattar skadestånd till den som har tillfogats personskada bl.a. inkomstförlust. Ersättning för inkomstförlust motsvarar enligt paragrafens andra stycke skillnaden mellan den inkomst som den skadelidande skulle ha kunnat uppbära, om han inte hade skadats, och den inkomst som han trots skadan

har eller borde ha uppnått eller som han kan beräknas komma att uppnå genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter och som rimligen kan begäras av honom med hänsyn till tidigare utbildning och verksamhet, omskolning eller annan liknande åtgärd samt ålder, bosättningsförhållanden och därmed jämförliga omständigheter.

Denna bestämmelse ger uttryck för den s.k. differensmetoden, som alltså skall tillämpas när det avgörs vilket belopp som skall betalas i trafikskadeersättning som ersättning för inkomstförlust. När Folksam hänvisar till denna metod innebär det inte – som MLD har gjort gällande – att bolaget åberopar en omständighet som ligger utanför det meddelade prövnings-tillståndet. Tvärtom står det Folksam fritt att åberopa en rättsregel som bolaget anser vara tillämplig i målet.

Som framgår av den citerade lagbestämmelsen bestäms den inkomstförlust som skall ersättas genom en jämförelse mellan den inkomst som den skadade skulle ha kunnat få om skadan inte hade inträffat (inkomstunderlaget) och den inkomst som den skadade trots skadan har eller borde ha kunnat få eller som han kan beräknas komma att få (den faktiska inkomsten). Utgångspunkten är att den skadelidande genom ersättningen skall försättas i samma ekonomiska situation som om skadan inte alls hade inträffat (se prop. 1975:12 s. 101 och 103).

Twisten i målet gäller frågan hur differensmetoden skall tillämpas, närmare bestämt om personskadan till följd av hjärtstilleståndet skall beaktas vid bedömningen av inkomstförlusten.

En beräkning av inkomstunderlaget blir med nödvändighet hypotetisk. Den avser ett tänkt händelseförlopp som inte har inträffat och som inte kommer att inträffa. Någon exakt beräkning är inte möjlig; det blir fråga om en bedömning som bygger på osäkra faktorer och som oftast inte kan verifieras i efterhand. Även beräkningen av den faktiska inkomsten inrymmer moment av osäkerhet. Bedömningen av inkomstförlusten måste innefatta skälighets- och rimlighetsavvägningar.

Försäkringsförbundet har beträffande fall av det slag som är aktuellt i detta mål lämnat följande upplysningar. Sådana skaderegleringsfall är inte ovanliga hos försäkringsbolagen och den praxis som utbildats bygger på avgörandet i NJA 1950 s. 650. Försäkringsbolagens skadereglering i motsvarande fall, där det föreligger orsakskonkurrens mellan en ansvarsbärande faktor (ett vållande, här trafikolyckan) och en händelse för vilken ingen kan hållas ansvarig (den kasuella betingelsen, här hjärtstilleståndet), innebär att den som är skyldig att utge trafikskadeersättning befrias från skyldigheten att utge sådan ersättning under den tid då den kasuella betingelsen verkar.

Det rättsfall som förbundet åberopar, NJA 1950 s. 650, har endast begränsat prejudikatvärde för den fråga som är aktuell i förevarande mål. Sedan år 1950 har såväl lagstiftningen som andra förhållanden ändrats i väsentliga avseenden. Vidare gällde målet en regresstalan av den skadelidandes arbetsgivare mot Trafikförsäkringsföreningen, som ansvarade för försäkringsfallet. Det kan dock konstateras att utgången i rättsfallet ligger nära vad som skulle bli resultatet vid en tillämpning av dagens regler, om den senare inträffade sjukdomen inte tilläts inverka när inkomstförlusten bestämdes, jfr 5 kap. 3 § skadeståndslagen. Rättsfallet ger inte stöd för försäkringsbolagens praxis.

Det finns inte heller något senare avgörande av Högsta domstolen som ger vägledning.

Folksam motiverar sin ståndpunkt – att MLDs rätt till ersättning för inkomstförlust ur trafikförsäkringen upphör från dagen för den tillkommande sjukdomen – med traditionella kausalitetsresonemang. Sålunda hävdar Folksam att ersättningsskyldighet förutsätter att trafikolyckan är en nödvändig betingelse för inkomstförlusten. När sjukdomen inträffar är det inte längre trafikolyckan utan sjukdomen som föranleder MLDs arbetsförmåga och då är det enligt Folksam inte rimligt att hennes försörjning skall tillgodoses genom trafikskade ersättning. Vidare sägs att sjukdomen tillhör den normala bakgrunden till inkomstförlusten, som MLD själv har att svara för. Folksam gör också gällande att skadestandsberäkningen är en dag för dag pågående process som påverkas av yttre omständigheter i både höjande och sänkande riktning innan den slutliga ersättningen kan beräknas och fastställas.

Dessa argument framstår inte som omedelbart avgörande. Till en början är det ovedersägligt – som MLD har framhållit – att hon till följd av trafikolyckan redan var helt arbetsförmögen när hon drabbades av sjukdomen. Det kan ifrågasättas om det är rimligt att Folksams ersättningsskyldighet skall upphöra därför att det tillkommer en sjukdom som inte ändrar den arbetsförmåga som redan hade uppkommit till följd av trafikolyckan. Vidare anses den omständigheten att det tillkommer en ny ansvarsbärande faktor inte inverka på ansvaret för en redan förefintlig ansvarsfaktor och det är inte självklart att en inträffande kasuell faktor skall behandlas annorlunda. Vilka händelser som hänförs till ”den normala bakgrunden” kan också framstå som godtyckligt. Gentemot vad Folksam anför om skade-

ståndsberäkningen som en dag för dag pågående process kan slutligen hävdas att skadan kan anses vara ”färdig” redan när personskadan har uppkommit eller arbetsförmågan har inträtt och att den uppkommande inkomstförlusten därefter får beräknas med utgångspunkt i denna arbetsförmåga utan beaktande av senare kasuella händelser som inte påverkar den redan uppkomna arbetsförmågan.

Kausalitetsresonemang av det slag som Folksam anfört ger således knappast någon ledning vid ställningstagandet till den fråga som tingsrätten har hänskjutit till Högsta domstolen. Avgörande får i stället bli mer praktiskt inriktade överväganden och rimlighetsbedömningar.

Visserligen har Försäkringsförbundet framhållit att sådana skaderegleringsfall som det förevarande inte är ovanliga hos försäkringsbolagen. Det kan emellertid inte antas att en sådan ordning som MLD förespråkar skulle få några mer besvärande konsekvenser för försäkringsbolagen. För skaderegleringen torde det snarast innebära en förenkling, om kasuella faktorer inte behöver beaktas på det sätt som följer av Folksams ståndpunkt.

Det kan för övrigt noteras att det redan av lagen framgår att en kasuell faktor inte kan beaktas till nackdel för den skadelidande i en omprövningssituation där ersättning för framtida inkomstförlust har fastställts i form av ett engångsbelopp, eftersom en sådan ersättning inte får sänkas.

För den skadelidande innebär en ordning i enlighet med Folksams ståndpunkt uppenbara nackdelar. En inträffad sjukdom medför då att den skadelidande går miste om den trafikskadeersättning avseende inkomstförlust som

annars skulle ha utgått. Denna ersättning har många gånger avgörande betydelse för den skadelidandes ekonomiska trygghet. Att den skadelidande på grund av sjukdom utan egen förskyllan skulle förlora sin rätt till trafikskadeersättning trots att arbetsförmågan inte har ändrats kan uppfattas som orimligt. Det kan inte uteslutas att vissa skadelidande på grund av denna risk skulle underlåta att söka vård.

Det anförda leder till slutsatsen att hjärtstilleståndet och dess följder inte bör påverka Folksams skyldighet att utge trafikskadeersättning för inkomstförlust och pensionsförlust till MLD på grund av de skador hon drabbats av i följd av trafikolyckan år 1992.

Den hänskjutna frågan skall besvaras i enlighet med det anförda.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gertrud Lennander, Dag Victor, Severin Blomstrand (referent), Per Virdesten och Anna Skarhed
Föredragande revisionssekreterare: Anna Flodin